

רשומות

הצעות חוק

30 בינואר 1967

717

י"ט בשבט תשכ"ז

עמוד

64

חוק הבוררות, תשכ"ז—1967

הוק הבוררות, תשכ"ז-1967

פרק ראשון: פרשנות

1. לענין חוק זה –	הגדרות
"הסכם בוררות" – הסכם בכתב למסור לבוררות סכסוך שנתגלע בין הצדדים להסכם או שעשוי להתגלע ביניהם בעתיד, בין שנקוב בהסכם שמו של בורר ובין אם לאו;	
"בורר" – בורר שנתמנה על פי הסכם בוררות, לרבות בורר נוסף, בורר מכריע ובורר חליף;	
"פסק בוררות" – פסק שניתן על ידי בורר, לרבות פסק ביניים;	
"בית המשפט", חוץ מן האמור בסעיפים 7 ו-8 – בית המשפט המחוזי.	
פרק שני: הפכם בוררות	
2. רואים הסכם בוררות כמכיל את ההוראות שבתוספת ככל שהן נוגעות לענין, והוא כשאין כוונה אחרת משתמעת מן ההסכם.	הוראות מכללא
3. אין תוקף להסכם בוררות בענין שאינו יכול לשמש נושא להסכם בין הצדדים.	סייג להסכם בוררות
4. תניה שלפיה ישאו הצדדים, או אחד מהם, בהוצאות הבוררות ובשכר הבורר והור צאותיו, כולם או מקצתם, ללא קשר עם תוצאות הבוררות, אין לה תוקף, אולם אין בכך כדי לפסול תניה שלפיה ישאו בהם הצדדים חלק כחלק.	התנאה על הוצאות
5. הסכם בוררות וסמכותו של בורר על פיו כוחם יפה גם לגבי חליפיהם של הצדדים להסכם, וסמכותו של בורר על פי הסכם בוררות מוקנית גם לבורר חליף, והכול כשאין כוונה אחרת משתמעת מן ההסכם.	חליפי צדדים ובוררים
6. הסכימו הצדדים למסור לבוררות סכסוכים העשויים להתגלע ביניהם בעתיד, ונקבע בין הצדדים שאין לחבוע אלא אם נקט, תוך מועד שנקבע, צעד כלשהו להתחלת הליכי בוררות או להמשכם, רשאי בית המשפט, אחרי שנתגלע סכסוך כאמור, להאריך את המועד שנקבע – אף אם כבר עבר – לתקופה ובתנאים שימצא לנכון, אם ראה שאילולי ההארכה היה נגרם עול.	הארכת מועדים שנקבעו בהסכם
7. הוגשה תובענה לבית משפט בסכסוך הכפוף להסכם בוררות וביקש בעל-דין – לא יאוחר מהיום בו טען לראשונה לגופו של ענין, בין בכתב ההגנה ובין בדרך אחרת – להעמיד את הדיון, יעמיד בית המשפט את הדיון בין הצדדים להסכם, ובלבד שהמבקש היה מוכן, בשעה שהוגשה התובענה, לעשות כל הדרוש לקיום הבוררות ועדיין הוא מוכן לכך; בית המשפט רשאי שלא להעמיד את הדיון אם ראה טעם מיוחד שהסכסוך לא יידון בבוררות.	העמדת הדיון בבית המשפט
8. הוגשה תובענה לבית משפט בסכסוך הכפוף להסכם בוררות שחלה עליו אמנה בין-לאומית שישראל צד לה, ותוך התקופה האמורה בסעיף 7 ביקש בעל-דין להעמיד את הדיון, יעמיד בית המשפט את הדיון בהתאם להוראות אותה אמנה ובכפוף להן.	העמדת הדיון על-פי אמנה בין-לאומית

פרק שלישי : מינוי בורר והעברת בורר מתפקידו

9. (א) נתגלע סכסוך בענין הכפוף להסכם בוררות ולא נתמנה בורר על ידי מי שצריך למנותו בהתאם להסכם, רשאי בעל-דין ליתן לבעל-דין אחר הודעה בכתב הדורשת ממנו למנות בורר, אם הוא שצריך היה למנותו, או להסכים למינויו של בורר שהוצע בהודעה. (ב) לא קוימה הדרישה תוך שבעה ימים מהיום שנמסרה ההודעה, רשאי בית המשפט, על-פי בקשת בעל-הדין שנתן את ההודעה, למנות בורר. (ג) ניתנה ההודעה לגבי הסכם בוררות שלפיו כל צד ימנה בורר והמבקש מינה מצדו בורר, רשאי בית המשפט, למנות אותו בורר או אדם אחר כבורר יחיד. (ד) הוראות סעיף זה יחולו גם על מינויו של בורר חליף.
10. נתמנה בורר נוסף או בורר מכריע, בין על פי הסכם הבוררות ובין על ידי בית המשפט, רשאי בית המשפט, אם ראה טעם מיוחד לכך ועל אף האמור בהסכם הבוררות, למנות את הבורר כבורר יחיד.
11. בורר או בורר יחיד שנתמנה על ידי בית המשפט, דינו כדין בורר שנתמנה על פי הסכם הבוררות.
12. בית המשפט רשאי להעביר בורר מתפקידו באחד המקרים הבאים:
(1) נתגלה לאחר מינוי הבורר שאין הוא ראוי לאמון הצדדים;
(2) התנהגותו של הבורר במהלך הבוררות עשויה לגרום לעיגול דין;
(3) גבצר מהבורר למלא את תפקידו.
13. הועבר בורר מתפקידו לפי סעיף 12, רשאי בית המשפט, כשאין כוונה אחרת משתמעת מהסכם הבוררות, למנות בורר חליף או להחליט שהסכסוך שהוא נושא הבוררות לא יידון בבוררות.
14. החליט בית המשפט שסכסוך לא יידון בבוררות, אם לפי סעיפים 7 או 8 ואם לפי סעיף 13, רשאי הוא לבטל כל תניה שעל פיה מתן פסק בוררות הוא תנאי מוקדם להגשת תובענה באותו סכסוך.

מינוי בורר על ידי בית המשפט

מעמד בורר שנתמנה על ידי בית המשפט

העברת בורר מתפקידו

הוצאות העברת בורר מתפקידו

סמכות לבטל תניות

הזמנת עדים

דרכי גביית עדות

דין בהעדר בעל-דין

פרק רביעי : מהלך הבוררות

15. בבוררות תהיה לבורר הסמכות להזמין עדים למתן עדות או להמצאת מסמכים ולפסוק להם שכרם והוצאותיהם, כפי שהיא נתונה לבית המשפט כתובענה שהוגשה לפניו; זכויותיו, חסיונותיו וחובותיו של עד שהוזמן כאמור יהיה כשל עד שהוזמן על-ידי בית המשפט.
16. עדותו של עד, לרבות בעל-דין, תיגבה בשבועה, בהן צדק או בכל דרך אחרת שהסכימו עליה הבורר ובעל-הדין, ובלבד שלא יחוייב עד להעיד בשבועה במקום שבית המשפט לא היה מחייבו לעשות כן.
17. (א) בעל דין שהוזמן כדין, וללא סיבה סבירה לא התייצב או לא טען טענותיו במועד שנקבע לכך, רשאי הבורר לדון ולפסוק בסכסוך בהעדר אותו בעל-דין. (ב) פסק בוררות שניתן בהעדר בעל-דין, רשאי הבורר, לפי בקשה שהוגשה תוך שלושים יום מהיום שהומצא הפסק לבעל הדין, לבטלו ולהחדש את הדיון, אם שוכנע שבעל-הדין נעדר מסיבה סבירה.

<p>18. ציווה הבורר על בעל-דין דבר הכרוך בגיהול הבוררות, ולא מילא בעל-הדין אחרי הצו, רשאי הבורר, לאחר שהתרה בבעל-הדין, לדחות את התביעה, אם ניתן הצו נגד תובע, או למחוק את ההגנה ולפסוק בסכסוך כאילו הגתבע לא התגונן, אם ניתן הצו נגד נחבע.</p>	<p>סעדים בשל אי קיום צו בורר</p>
<p>19. הגשת בקשה לבית המשפט לענין הבוררות, אם על-ידי בעל-דין ואם על-ידי הבורר, אין בה כדי לעכב את מהלך הבוררות, אלא אם הורה על כך בית המשפט או הבורר.</p>	<p>פניה לבית המשפט אינה מעכבת הדין</p>
<p>20. (א) בענינים האמורים להלן יהיו לבית המשפט לגבי בוררות הסמכויות התונות לו לגבי תובענה שהוגשה לפניו; ואלה הענינים:</p>	<p>סמכויות-עזר של בית המשפט</p>
<p>(1) הזמנת עדים, פסיקת שכרם והוצאותיהם; (2) נקיטת אמצעי כפיה וענישה כלפי עד שלא נענה להזמנה של הבורר או של בית המשפט או סירב להעיד; (3) גביית עדות מיד או מחוץ לתחום השיפוט; (4) עיקול זמני, עיכוב יציאה מן הארץ, ערובה למילוי פסק בוררות, ערובה להמצאת נכסים, מינוי כונס נכסים וצו עשה וצו לא תעשה זמניים. (ב) בקשה לפי סעיף זה יכול שתהיה מוגשת על ידי בעל-דין או על ידי בורר. (ג) עד שהוזמן על ידי בורר לפי סעיף 15, רשאי בית המשפט, לבקשת העד, לבטל את ההזמנה אם ראה שהיא באה מתוך קנטור או לצורך ראווה. (ד) סעד זמני שניתן על פי סעיף זה יעמוד בתקפו, אם לא בוטל על ידי בית המשפט, עד למתן פסק הבוררות, ורשאי הבורר בפסק הבוררות לצמצמו או לבטלו, או להאריך את תקפו עד להחלטת בית המשפט בדבר אישור פסק הבוררות; החלטת הבורר לפי סעיף-קטן זה דינה כדין החלטת בית המשפט. (ה) הוראות סעיף זה אין בהן כדי לגרוע מסמכויות הבורר לפי הסכם הבוררות או לפי חוק זה.</p>	
<p>21. (א) נקבעה תקופה למתן פסק הבוררות, רשאי בית המשפט להאריך את התקופה מדי פעם בפעם לתקופה שיקבע או ללא קביעת תקופה אחרת, בין אם עברה התקופה הקודמת ובין אם לאו. (ב) ציווה בית המשפט להתזיר לבורר פסק בוררות, יפסוק הבורר תוך שלושה חדשים מיום הצו, אם לא הורה בית המשפט הוראה אחרת. (ג) לא תישמע טענה של בעל-דין שפסק הבוררות ניתן שלא במועדו, אלא אם שמר לעצמו, בהודעה בכתב לבורר לפני מתן הפסק, את הזכות לטעון טענה זו.</p>	<p>תקופה למתן פסק הבוררות</p>
<p>פרק המישי : פסק הבוררות</p>	
<p>22. פסק הבוררות יהיה בכתב ויחתם על ידי הבורר; היו בוררים אחדים, די בחתימת רובם, אם צויין בפסק ששאר הבוררים אינם יכולים או אינם רוצים לחתום עליו.</p>	<p>צורת פסק הבוררות</p>
<p>23. בכפוף לסעיפים 25 עד 28 ובאין כוונה אחרת משתמעת מהסכם הבוררות, מחייב פסק בוררות את בעל-הדין וחליפיהם כמעשה בית-דין ואין הוא ניתן לערעור.</p>	<p>דין פסק בוררות</p>
<p>24. (א) הבורר רשאי, לפי פניית בעל-דין ולאחר שניתנה לבעל-הדין האחרים הזדמנות נאותה להשמיע טענותיהם, לתקן או להשלים את פסק הבוררות, אם היה לקוי באחד מאלה: (1) נפלה בפסק טעות סופר, שגיאה מחמת פליטת קולמוס, השמטה מקרית, טעות בתיאור אדם או נכס, בתאריך, במספר או בחישוב או כיוצא באלה; (2) הפסק לקוי בענין שאינו נוגע לגוף הסכסוך;</p>	<p>תיקון פסק הבוררות</p>

- (3) אין בפסק הוראה בדבר תשלום ריבית;
- (4) אין בפסק הוראה בדבר הוצאות הבוררות, שכר הבורר או הוצאותיו, או בשאלה מי ישלם, כולם או מקצתם, לידי מי ישלםם וכאיוה אופן.
- (ב) לא ייוקק הבורר לפניה לפי סעיף-קטן (א) (3) או (4) שהובאה לפניו כעבור שלושים יום מיום מתן פסק הבוררות, אם ניתן בפני המבקש, או מהיום שבו הומצא למבקש העתק מהפסק על-ידי הבורר או על-ידי בעל-דין, אם ניתן שלא בפני המבקש. זולת אם בית המשפט האריך את המועד.
- (ג) הבורר יחליט בפניה לפי סעיף זה תוך שלושים יום מהיום שניתנה לבעל-הדין האחרים הודעה עליה, זולת אם בית המשפט האריך את המועד.
- (ד) ליקויים האמורים בסעיף-קטן (א) (1) או (2) רשאי בית המשפט לתקנם תוך כדי דיון בבקשה לאישור הפסק או לביטולו, אף אם לא היתה פניה לבורר או שהיתה והבורר לא החליט בה.

25. (א) בית המשפט רשאי לאשר פסק בוררות, ומשאור הפסק, דינו – לענין אכיפה, מימוש בדרך של הליכי בזיון בית המשפט, פשיטת רגל או פירוק – כדין פסק-דין של בית המשפט שאישר אותו.

אישור פסק
בוררות

- (ב) לא ייוקק בית המשפט להתנגדות לאישור פסק בוררות אלא בדרך בקשה לביטולו.

26. (א) רשאי בית המשפט, על פי בקשת בעל-דין (להלן – בקשת ביטול), לבטל פסק בוררות, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו לבורר, מאחד הטעמים האלה:

בקשת ביטול פסק
בוררות

- (1) לא היה הסכם בוררות בר-תוקף;
- (2) הפסק ניתן על ידי בורר שלא נתמנה כדין;
- (3) הבורר חרג מסמכויותיו על פי הסכם הבוררות;
- (4) לא ניתנה לבעל-דין הזדמנות נאותה לטעון טענותיו או להביא ראיותיו;
- (5) הבורר לא הכריע באחד הענינים שנמסרו להכרעתו;
- (6) הותנה בהסכם הבוררות שעל הבורר לתת נימוקים לפסק והפסק אינו כולל נימוקים;
- (7) הותנה בהסכם הבוררות שעל הבורר לפסוק בהתאם לדין והבורר לא עשה כן;
- (8) הפסק ניתן לאחר שעברה התקופה שנקבעה לכך, בכפוף לאמור בסעיף 21;
- (9) תכנו של הפסק מנוגד לתקנת הציבור;
- (10) קיימת עילה שעל פיה היה בית המשפט מבטל פסק-דין סופי שאין עוד לערער עליו.

(ב) בית המשפט רשאי לדחות בקשת ביטול על אף קיומו של אחד הטעמים האמורים בסעיף-קטן (א), אם היה סבור שלא נגרם עיוות דין, ולא יבטל את פסק הבוררות כולו, אם ניתן לבטלו בחלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו לבורר.

המועד לבקשת
ביטול

27. (א) בקשת ביטול, פרט לבקשה על פי הטעם האמור בסעיף 26 (א) (1), תוגש תוך ששה שבועות מיום מתן הפסק, אם ניתן בפני המבקש, או מהיום שבו הומצא למבקש העתק מהפסק על ידי הבורר או על ידי בעל-דין, אם ניתן שלא בפני המבקש; בית המשפט רשאי להאריך את התקופה האמורה מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ב) היתה פניה לבורר לפי סעיף 24, תתחיל התקופה לפי סעיף-קטן (א) מהיום שהבורר החליט או צריך היה להחליט בפניה.

(ג) לא ייזקק בית המשפט לבקשת ביטול שהוגשה אחרי שפסק הבוררות אושר.
 (ד) על אף האמור בסעיף זה, בקשת ביטול על פי הטעם האמור בסעיף 26 (א) (10) רשאי בעל-דין להגיש תוך ששה שבועות מהיום שבו נתגלו העובדות המשמשות יסוד לבקשה.

בקשת ביטול ואישור הפסק

28. הוגשה בקשה לביטול הפסק והיא נדחתה, יאשר בית המשפט את פסק הבוררות, אף אם לא הוגשה בקשת אישור; דחה בית המשפט את בקשת הביטול בחלקה או שתוקן פסק הבוררות על פיה, יאשר את הפסק במידה שלא בוטל או כפי שתוקן.

עיקול זמני

29. (א) משהוגשה בקשה לאישור פסק בוררות או לביטולו, רשאי בית המשפט להורות על עיקול נכסי בעל-הדין שנגדו ניתן הפסק; הבקשה להטלת העיקול יכול שתהיה בעל פה, ורשאי בית המשפט לחייב את המבקש במתן ערובה או לפטרו מכך.
 (ב) הוראות כל חיקוק בדבר עיקול זמני יחולו על עיקול לפי סעיף זה, בשינויים המחוייבים לפי הענין.

פרק ששי : חיובי הבורר ושפרו

30. בורר שנחמנה הסכים למינויו, חייב כלפי בעל-הדין למלא את תפקידו בנאמנות.

אחריות בורר

31. (א) בעל-הדין חייבים לשלם לבורר את שכרו והוצאותיו (להלן ביחד – השכר) בסכומים, בחלקים ובמועדים שקבע הבורר, והוא כשאין כוונה אחרת משתמעת מהסכם הבוררות.

שכר הבורר

(ב) בעל-דין רשאי לשלם לבורר כל סכום לחשבון שכרו אשר בעל-דין אחר חייב בתשלומו, ומשעשה כן זכאי הוא בכל עת להיפרע מבעל-הדין שהיה חייב בתשלומו.

(ג) בית המשפט רשאי, לפי בקשה שהוגשה אחרי מתן פסק הבוררות, להפחית את השכר שנקבע שלא על דעת בעל-הדין, אם מצא את השכר מוגזם, ורשאי הוא לפי זה לצוות על החזרת סכומים ששולמו לחשבון השכר, והכל כשאין כוונה אחרת משתמעת מהסכם הבוררות.

זכות עיכוב

32. (א) לא שולם לבורר שכרו, כולו או מקצתו, במועדו, רשאי הבורר לעכב את המשך הדיון ואת מתן פסק הבוררות או מסירתו עד שישולם הסכום שבפיגור.

(ב) עשה הבורר כאמור בסעיף-קטן (א) לגבי שכר שבעל-דין טוען שהוא מוגזם, רשאי בית המשפט על פי בקשת בעל-דין להורות לבורר להמשיך בדיון או לתת את פסק הבוררות או למסרו, הכל לפי הענין, כתנאי שהשכר, כולו או מקצתו, ישולם לקופת בית המשפט או שהמבקש יתן ערובה לתשלומו.

שכרו של בורר שהועבר מתפקידו

33. בורר שהועבר מתפקידו לפי סעיף 12 רשאי בית המשפט לקבוע אם הוא זכאי לשכרו או להוצאותיו, כולם או מקצתם, אם לאו.

שמיעת הבורר

34. בדיון על בקשה לפי סעיפים 31(ג), 32 (ב) או 33 תינתן לבורר הזדמנות נאותה להשמיע טענותיו.

פרק שביעי : הוראות שונות

35. בכפוף להוראות החוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (המדינה כבעל-דין), תשי"ח-1958, דין המדינה לענין חוק זה כדין כל אדם.

דין המדינה

1 ס"ח 251, תשי"ח, עמ' 118.

36. הסמכויות הנתונות לבית המשפט לפי חוק זה בתובנות גם לרשם בית המשפט, מלבד סמכויות הרשם אלה:

- (1) סמכויות שרשם לא היה מוסמך להשתמש בהן אילו התביעה שבבוררות הייתה תובענה שהוגשה לבית המשפט;
- (2) העברת בורר מתפקידו;
- (3) שמיעת אבעיה שהובאה על ידי בורר לפני בית המשפט;
- (4) ביטול פסק בוררות, השלמתו, תיקונו או החזרתו לבורר.

37. (א) החלטה של בית המשפט לפי חוק זה ניתנת לערעור ברשות לפי סעיף 19 (ב) לחוק בתי המשפט, תשי"ז-1957²; החלטה של רשם בית המשפט לפי חוק זה ניתנת לערעור לפי סעיף 8 (ב) ו-(ד) לפקודת הרשמים, 1936³.
(ב) הוראות סעיף זה לא יחולו על החלטות לפי סעיפים 7 ו-8.

38. אין בהוראות חוק זה כדי למנוע תובענה על פי הזכויות והחובות שנקבעו בין בפסק בוררות לפי חוק זה ובין בהכרעה בסכסוך שניתנה על יסוד הסכם בעל-פה.

39. פקודת הבוררות⁴ – בטלה.

40. חוק זה תחילתו שלושה חדשים מיום פרסומו ברשומות; בוררות שהתחילה לפני תחילת חוק זה, אם על ידי מתן הודעה מבעל-דין למשנהו הדורשת ממנו למנות או להסכים למינויו של בורר ואם על ידי מתן הודעה לבורר הדורשת ממנו להתחיל לדון בסכסוך, יוסיף לחול עליה הדין הקודם.

תוספת

(סעיף 2)

- א. הבוררות תהיה לפני בורר יחיד, אם לא נקבע מספר בוררים גדול יותר.
- ב. נמסר הסכסוך לשני בוררים או למספר זוגי אחר של בוררים, ימנו הבוררים, על פי דרישת אחד מהם, בורר נוסף; נתמנה בורר נוסף יהיה הוא יושב ראש הבוררות.
- ג. נמסר הסכסוך למספר בלתי זוגי של בוררים, יבחרו הבוררים מתוכם יושב-ראש.
- ד. יושב-ראש הבוררים רשאי לקבוע את מקום ישיבות הבוררות ומועדיהן ולהחליט בכל דבר הכרוך בניהול הבוררות.
- ה. החלטות הבוררים ופסק הבוררות מתקבלים ברוב דעות; באין רוב לפסק הבוררות הסופי, על הבוררים למנות בורר מכריע.
- ו. בורר מכריע ייכנס לתפקידו לאחר שהבוררים, או אחד מהם, נתנו לו ולבעל-הדין הודעה בכתב שאין רוב לפסק בוררות סופי, ומשכנס לתפקידו, יבוא הוא במקום הבוררים האחרים.
- ז. נכנס בורר לתפקידו כבורר נוסף, בורר מכריע או בורר חליף, תימשך הבוררות מהשלב שאליו הגיעה לפני כן אלא אם דרש הבורר לנהוג בדרך אחרת.

² ס"ח 233, תשי"ה, עמ' 148.

³ ע"ר 1936, תוס' 1 מס' 623, עמ' 233; ס"ח 400, תשכ"ג, עמ' 122.

⁴ חוקי אי, כרך א', פרק ו', עמ' 35.

- ה. הבורר רשאי להורות לבעלי-הדין להשיב לשאלונים, לגלות או להמציא מסמכים ולעשות כל דבר אחר הכרוך בניהול הבוררות, כפי שרשאי לעשות בית המשפט.
- ט. הבורר יעמיד את תיק הבוררות לרשות בעלי-הדין, בכל עת סבירה, לעיון ולהעתקה, ועליו לשמור על התיק חמש שנים מגמר הבוררות.
- י. הבורר יפעל בדרך הנראית לו מועילה ביותר להכרעה מהירה וצודקת של הסכסוך ויפסוק לפי מיטב שפיטתו על פי החומר שבפניו, בלי שיהיה קשור בדין המהותי, בדיני הראיות או בסדרי הדין הנהוגים בבתי המשפט.
- יא. על הבורר לתת את פסק הבוררות תוך שלושה חדשים מהיום שהתחיל לדון בסכסוך או שנדרש להתחיל לדון בו על ידי הודעה בכתב של בעלי-דין.
- יב. הבורר לא ידון בסכסוך בהעדר בעלי-דין אלא אם הזהיר אותו על כך בכתב או הודיע לו בעל-פה במהלך הדיון.
- יג. היתה הכרעת הסכסוך כרוכה בענין הטעון מומחיות, רשאי הבורר, בכל שלב משלבי הדיון, להורות על כסירת הענין להוות-דעתו של מומחה שימנה; עיתק מחוות-הדעת של המומחה יומצא לבעלי-הדין והם רשאים להתנגד לה ולדרוש את חקירת המומחה כאילו היה עד מטעם הבורר; בעלי הדין לא יזמינו מומחים לענין שנמסר למומחה כאמור, אלא אם הסכים לכך הבורר.
- יד. לפי דרישת כל בעלי-הדין על הבורר להביא לפני בית המשפט בדרך אבעיה כל שאלת חוק המתעוררת במהלך הבוררות; ורשאי הבורר להביא לפני בית המשפט בדרך אבעיה את פסק הבוררות, כולו או מקצתו.
- טו. הבורר רשאי לתת פסק-דין הצהרתי, צו עשה או לא-תעשה, צו ביצוע בעין, צווי ביניים, צווים זמניים והחלטות ביניים אחרות וכל סעד אחר שבית המשפט מוסמך לתת, וכן רשאי הוא לפסוק בנושא הבוררות חלקים חלקים.
- טז. הבורר רשאי להורות מי ישלם את הוצאות הבוררות ושכר הבורר והוצאותיו, כולם או מקצתם, ליד מי ישלם ובאיזה אופן, והוא רשאי להורות על מתן ערובה להבטחת תשלומים אלה.
- יז. מסמך בענין הבוררות שגשלה לבורר או לבעל-דין בדואר רשום עם אישור מסירה, יראוהו כנמסר לגמען כתאריך הרשום באישור המסירה או באישור על סירוב לקבל את המסמך.

ד ב ר י ה ס ב ר

דיני הבוררות בישראל מקורם בפקודה מנדטורית משנת 1926, שהועתקה, כמעט ללא שינוי, מחוק הבוררות האנגלי משנת 1889. מאז 1926 תוקן ושופר החוק האנגלי, אולם החוק המקומי לא אימץ עד היום חידושים אלה. מחמת המגרעות שבחוק הקיים אין הבוררות בארץ ממלאה את ייעודה העיקרי שהוא – לשמש אמצעי נוח, מהיר וחסכוני ליישוב סכסוכים מחוץ לכתלי בית המשפט ולהקל על ידי כך את המעמסה שעל בתי המשפט.

בשנים האחרונות גברה ברחבי העולם הנטייה לעידוד מוסדות הבוררות. נחתמו אמנות בין-לאומיות ואף התנהלו דיונים באו"ם ובמועצת אירופה למען עריכת חוק בוררות אחיד. בישראל מינה שר המשפטים ועדה צבורית, בראשותו של שופט בית המשפט העליון צ' ברנזון, לבחון בעיה זו. הועדה המליצה על שינויים רבים בחוק הקיים שמטרתם שיפור הליכי הבוררות וייעולם. הדין והשבון של הועדה, שאליו צורף גם נוסח של הצעת חוק,

פורסם ע"י משרד המשפטים בחשון תשכ"ו-נובמבר 1965. החוק המוצע מאמץ את עיקר המלצות הוועדה.

ואלה אחדות מהמגרעות של החוק הקיים שההצעה מבקשת לתקן:

הוראות החוק הקיים פותחות פתח לתכסיסי שההיה ממושכים ומסובכים, ורבים המקרים שהדין בבוררות הוא ממושך, ואף יקר, יותר מאשר דיון דומה בבית המשפט. החוק מחייב או מאפשר פניה לבית המשפט במידה יתירה. אין הוא מעניק לבורר סמכויות מספיקות כדי לגהל את הדיון ללא עזרת הערכאות המשפטיות. הבורר אינו יכול להזמין עדים ומוגבל בסמכותו לתת החלטות ביניים, צווי ביניים או סעדים מסויימים בתום הדיון. החוק מאפשר לבית המשפט להתערב יתר על המידה במהלך הבוררות ובפסק הבורר.

העקרונות שעליהם מבוססת ההצעה. ושבהם היא טוטה מן החוק הקיים, הם אלה:

א. החשת ההליכים: הבורר יתן את פסק הבוררות תוך שלושה חדשים מיום שהתחיל לדון בסכסוך, או שבדרש להתחיל בו, זולת אם הסכימו הצדדים על מועד אחר בהסכם הבוררות. אין הבורר יכול להאריך תקופה זו על דעת עצמו; סמכות זו נתונה לבית המשפט בלבד (סעיף 21(א)). מצד שני לא תישמע טענה של בעל-דין שפסק בוררות ניתן שלא במועדו, אלא אם שמר לעצמו, בהודעה בכתב לבורר לפני מתן הפסק, את הזכות לטעון טענה זו (סעיף 21(ג)). בקשות המוגשות לבית המשפט אין בהן כדי לעכב את הדיון, אלא אם הורה כך בית המשפט או הבורר (סעיף 19).

ב. מינוי בורר והעברתו מתפקידו: החוק מקנה לבית המשפט סמכות רחבה למנות בורר בכל מקרה שבעל-הדין לא שיתפו פעולה בענין זה (סעיף 9). מצד שני הוא מגביל מאד את סמכותו של בית המשפט להעביר מתפקידו בורר שהצדדים סמכו עליו (סעיף 12).

ג. סמכויות הבורר: עד כמה שאפשר מבחינה מעשית משווה החוק המוצע את סמכויות הבורר לסמכויותיו של בית המשפט בענינים שונים. הבורר מוסמך לתת צווי ביניים וסעדים אחרים כפי שבית משפט מוסמך לתתם (התוספת, פסקאות ה ו-ט) ולהטיל על בעלי הדין סנקציות על אי מילוי אחרי צווי הביניים שלו (סעיף 18). הבורר מוסמך להזמין עדים (סעיף 15) ולהיעזר בחוות דעת של מומחים (התוספת, פסקה יג).

ד. סמכויות עזר של בית המשפט: החוק המוצע אינו מאפשר לבית המשפט להתערב במהלך הבוררות ולצוות על הבורר להביא בפניו אבעיה משפטית. עם זאת מסמיך החוק את בית המשפט, לפי פניית בורר או בעל-דין, לתת את כל הסעדים העשויים להועיל למהלך התקין של הבוררות (סעיף 20). סמכויות אלו דרושות במיוחד במקרים שבהם הסכם הבוררות אינו מעניק לבורר סמכויות מתאימות לענין זה, או במקרים שהבורר לא נתמנה או שהוא נעדר.

ה. פישוט הדיון בבוררות: הצדדים הפשים לקבוע בהסכם הבוררות את הקווים לניהול הבוררות, אולם בהעדר התנאה מיוחדת, יפעל הבורר בדרך הנראית לו מועילה ביותר להכרעה מהירה וצודקת של הסכסוך ויפסוק לפי מיטב שפיטתו על פי החומר שבפניו, בלי שיהיה קשור בדין המהותי, בדיני הראיות או בסדרי הדין הנוהגים בבתי המשפט (התוספת, פסקה י).

ו. פישוט הדיון לאישור הפסק או לביטולו: החוק מרחיב את סמכותו של הבורר לתקן ליקויים מסויימים שנפלו בפסק הבוררות (סעיף 24). החוק מבטל את ההליך של הגשת התנגדות לאישור הפסק וממזג אותו עם הבקשה לביטולו (סעיף 25(ב)). מטעם זה מוצע גם שבדרך כלל אין להיזקק לבקשת ביטול אחרי שהפסק אושר (סעיף 27(ג)) ודחייתה של בקשת ביטול תהא ממילא אישור הפסק (סעיף 28). בקשה לביטול הפסק יש להגיש תוך ששה שבועות ממתן הפסק, זולת אם בית המשפט האריך תקופה זו מטעמים מיוחדים שיירשמו

(סעיף 27 א). יש להניח שהוראות אלו יחד עם צמצום העילות לביטול הפסק, ימנעו, או לפחות יפחיתו הרכה, את תכסיסי ההשהיה לאחר מתן פסק הבוררות, ושהם אחת המגרעות החמורות של החוק הקיים.

ז. העילות לביטול פסק הבוררות: החוק המוצע נמנע מלקבוע עילות כלליות לביטול הפסק, כגון "התנהגות הבורר שלא כשורה" או "טעות על פני הפסק", על כל מטען הפירוד-שים המרובים הכרוך בביטויים אלה מכוח הפסיקה, ומעדיף לפרט את העילות תוך כדי צמצומן. עילות הביטול דומות במהותן למבחנים שבית הדין הגבוה לצדק נזקק להם בפיקוחו על גופים בעלי סמכויות שיפוטיות או מעין-שיפוטיות. נתקיימה אחת העילות האלו, רשאי בית המשפט לבטל את הפסק, לאשרו בחלקו, להשלימו, לתקנו או להתזירו לבורר, אך הוא רשאי שלא לעשות כן אם היה סבור שלא נגרם עיוות דין, והוא לא יבטל את הפסק אם ניתן לאשרו בחלקו, להשלימו, לתקנו או להתזירו לבורר (סעיף 26).

ח. הוצאות הבוררות ושכר הבורר: מצד אחד דואג החוק לכך שבעלי-הדין ישלמו לבורר את שכרו והוצאותיו לפי מה שקבע הוא עצמו, אך אין זה נוטל מכית המשפט את סמכות הפיקוח על גובה השכר כדי למנוע גביית שכר-עושיק. החוק מורה שבית המשפט רשאי, לפי בקשה שהוגשה אחרי מתן הפסק, להפחית את השכר שנקבע שלא על דעת הצדדים, אם מצא את השכר מוגזם (סעיף 31 ג).

התוספת לחוק מהווה כעין הסכם מצוי של בעלי-הדין, אשר הוראותיו מחייבות בכל מקרה שבעלי-הדין לא הסכימו אחרת (סעיף 2). מריכוזות בה ההוראות הדנות בהרכב הבוררות, באופן ניהולה ובסמכויות הבוררות כלפי הצדדים.